

Bok för eftertänksam läsning och utmärkt diskussionsunderlag

Åke Andrén-Sandberg, red. **Praktik och etik i kirurgens vardag. En exempelsamling med kommentarer.** 243 sidor. Lund: Studentlitteratur; 2004. ISBN 91-44-03585-3.

Recensent: Lennart Forsgren, docent i kirurgi, f d överläkare, Stockholm.

|| Som underrubriken anger är det här fråga om en exempelsamling, 25 fall presenteras. Bokens redaktör är professor i kirurgi. Han säger i sitt förord att fallen är plockade ur verkligheten därför att de på ett eller annat sätt engagerat honom, och det är han som presenterar dem. För kommentarerna svarar redaktören själv, en professor i medicinsk etik, två mycket ansedda kirurgiprofessorer med erfarenhet som chefer för stora kirurgiska kliniker, en kirurgöverläkare och en ST-läkare. De valda fallen spänner över ett mycket vitt fält; några exempel kanske kan ge en uppfattning:

En man kommer till dig och vill ha ett fullständigt friskt ben amputerat, hur gör du? Du är klinikchef och har på kliniken en 60-årig överläkare som börjar bli trött och gör tveklaktiga bedömningar, åtgärd? Svart sanning eller vit lögn – 40-årig kvinna med make och tre små barn har en hopplöst spridd cancer coli, vad ger du för besked? Vem har ansvar för patienten på intensivvårdsavdelningen, vem ska bestämma när kirurgen och intensivvårdsläkaren har olika uppfattning?

Av värde inte bara för kirurger

Boken vänder sig enligt förordet »till alla kirurger, både de som är erfarna och de som är mindre erfarna«, och dessa borde givetvis vara den primära målgruppen. Jag tror dock att boken kan vara av värde även för åtskilliga andra med intresse för kirurgens vardag, tex kirurgens många samarbetspartner på sjukhuset, jurister (och lekmän) engagerade i ansvars- och ersättningsfrågor, administratörer och sjukvårdspolitiker och, någon gång, även patienter och anhöriga.

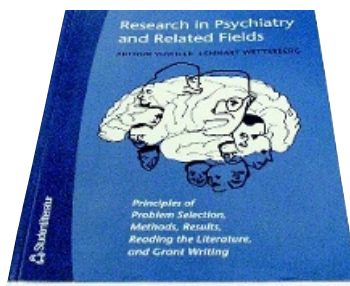
Andrén-Sandbergs bok är lättläst.

Som kirurg blir man intresserad av de fall, de personer och de situationer man ställs inför, och man för en tyst polemik mot dem som kommenterar fallen när man själv har en annan uppfattning. Boken är alltså lämpad för eftertänksam läsning i stillhet. Den användning jag i första hand kan tänka mig är emellertid en annan: Om jag vore klinikchef skulle jag skaffa boken för klinikens bibliotek, dela ut lämpliga fall till medarbetarna att läsa på och kommentera för allmän diskussion vid de »staff-meetings« som jag hoppas fortfarande ingår i veckoschemat på kirurghusklinikerna.

Bra i sin anknytning till vardagsarbetet

Etiska frågor diskuteras idag ofta i olika sammanhang inom sjukvården, inte minst dess kirurgiska del, professorer i medicinsk etik inrättas, och läroböcker skrivs (en litteraturförteckning, förslag på vidareläsning, finns i slutet av den aktuella boken). Denna bok är emellertid genom sin utformning, sin aktualitet och sin nära anknytning till »verkstadsgolvet« unik. En smula störande är brister i korrekturläsningen, tryckfel och lite språkliga defekter finns.

Sammanfattning: boken kan varmt rekommenderas.

Komprimerad forskarhandledning

Arthur Yuwiler, Lennart Wetterberg. **Research in psychiatry and related fields.** 165 sidor. Lund: Studentlitteratur; 2004. ISBN 91-44-03395-8.

Recensent: Jan-Otto Ottosson, professor, Göteborg.

|| Boken är avsedd att introducera blivande psykiatriska specialister i forskning. Författarna är produktiva forskare som samarbetat genom åren i Stockholm och Los Angeles. Underlaget är seminarier som hållits på båda sidor av Atlanten med svenska och amerikanska deltagare.

Med författarnas entusiasm kan man leva sig in i hur stimulerande dessa seminarier måste ha varit. Tyvärr kan inte detsamma sägas om den skriftliga sammanställningen med dess anspråk på att täcka både olika forskningsfält och gemensamma problem i all psykiatrisk forskning. Välskrivna men komprimerade översikter ges av ett antal forskningsfält, framför allt endokrinologi, molekylärgenetik och neurobiologi, där författarna gjort framstående insatser. Man verkar bortse från att en modern forskarens rekryt kommer in i en etablerad forskargrupp, får en handledare och hjälp att orientera sig i området. Det kräver betydligt mer omfattande litteraturoversikter än vad som ges i denna bok.

Saknar aktualitet

Boken är huvudsakligen inriktad på neuropsykiatri, och senare års framsteg i utvärdering av psykoterapiers effekter och verkningsmekanismer förbigås nästan helt. Kognitiv beteendeterapi, som befrämjat jämförande effektstudier, nämns över huvud taget inte. Författarna står kvar vid en gammal uppfattning att psykoterapi är mer konst än vetenskap. De citerade skattningsskalorna med många år på nacken har fått moderna efterföljare, men uppdateringen stannar vid hänvisning till tio år gamla översikter.

Utmärkta avsnitt

Tidlösa för forskarstuderande inom alla områden är däremot de utmärkta avsnitten om urval, mätmetoders tillförlitlighet och statistisk bearbetning. Likaså är råden om hur en artikel bör läsas och när den inte är värd att slösa tid på värdefulla. Man får också god vägledning i hur en vetenskaplig artikel skall skrivas, liksom det viktiga och tidsödande arbetet med forskningsansökningar. Tips om nyttiga nätadresser underlättar litteratursökningen.

Alltför lite om forskningsetik

Forskningsetik hade förtjänat en utförlig framställning, men problemen berörs endast ytligt. Inget nämns om fusk och hur det skall motverkas och beivras. Författarna betonar det angelägna i att finna goda behandlingsmetoder vid de svåraste psykiska störningarna men berör inte problemen med informerat samtycke. Potentiella bindningar och jävsförhållanden till läkemedelsindustrin hade lämpat sig för klara ställningstaganden.

Fyller ett behov

En handledning för forskarstuderande i psykiatri har saknats, och boken fyller ett behov. Den hade dock vunnit på skarpare fokusering och fördjupad analys av problem som är gemensamma för psykiatrisk forskning inom olika områden. •